

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНІ
Викладач	ОРЛИК Світлана Владиславівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний тел.	095 423 95 99
E-mail:	svitlana.orlik@gmail.com
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 3. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua ; у режимі відеоконференцій Zoom або Viber
Пререквізити	Потребує базових знань з історії матеріальної культури

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Облік та контроль культурних цінностей в Україні» є формування у здобувачів другого рівня вищої освіти необхідного обсягу цілісних, системних знань з питань обліку та контролю культурних цінностей в Україні, сформувати у здобувачів знання про вітчизняні та зарубіжні підходи до загальної оцінки культурних цінностей на державному рівні.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є: засвоїти теоретичні основи обліку та контролю культурних цінностей. Одним з головних завдань курсу є формування в майбутніх істориків розуміння важливості здійснення обліку та контролю культурних цінностей в Україні.

2. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- термінологію з проблематики обліку та контролю культурних цінностей;
- нормативно-правове регулювання обліку та контролю за культурними цінностями в Україні;
- особливості організації документування наявності та руху культурних цінностей;

уміти:

- чітко і логічно відтворювати базові знання з питань обліку та контролю культурних цінностей;
- брати участь у дискусіях з питань обліку та контролю культурних цінностей, формувати та відстоювати власну позицію з обговорюваних проблем;
- володіти категоріально-понятійним апаратом;
- вести пошукову роботу, а також здійснювати наукові дослідження з проблематики обліку та контролю культурних цінностей;

набути соціальних навичок (soft skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- взаємодіяти в соціокультурному середовищі.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотериторіальному національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ; Положення про організацію вивчення вибіркового навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи обліку та контролю культурних цінностей

Тема 1. Предмет, мета і завдання курсу. Культурні цінності як об'єкт обліку та контролю.

Тема 2. Нормативно-правове регулювання обліку та контролю за культурними цінностями в Україні. Конвенційні норми ЮНЕСКО.

Тема 3. Вітчизняні та зарубіжні підходи до загальної оцінки культурних цінностей на державному рівні.

Змістовий модуль 2. Облік культурних цінностей: методика та організація

Тема 4. Організація документування наявності та руху культурних цінностей.

Тема 5. Методика обліку культурних цінностей в бюджетних установах. Особливості здійснення обліку культурних цінностей в форс-мажорних обставинах (в т.ч. в умовах війни).

Тема 6. Музейний облік в експертній справі.

Змістовий модуль 3. Контроль за збереженням та охороною культурних цінностей.

Тема 7. Особливості здійснення загального контролю за культурними цінностями.

Тема 8. Особливості фінансового контролю в музейних установах як елемента системи управління державними фінансами.

Тема 9. Організаційні аспекти технології контролю культурних цінностей в музейних установах. Особливості здійснення контролю за збереженням та охороною культурних цінностей в форс-мажорних умовах (в т.ч. війни).

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною системою, у тому числі: перший рубіжний контроль – 50 балів, другий рубіжний контроль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу на лекційних, практичних, семінарських або лабораторних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів навчання.

6. Рекомендована література

Основна

1. Артюх Т.М. Експертна оцінка предметів декоративно-прикладного мистецтва, що мають історико-культурну значущість. Вісн. Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв. 2002. №12. С. 54-61.
2. Артюх Т.М. Індутний В.В. Методологічні проблеми товарознавчої експертизи коштовностей. Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. 2003. №4. С.49-57.
3. Артюх Т.М. Теоретичні основи ідентифікаційної експертизи ювелірного антикваріату. Товарознавство та ринок споживчих товарів у 3-му тисячолітті : Міжнар. наук.-практ. конф. Донецьк : ДонДУЕТ, 2004. С. 61-63.
4. Горбик В.О., Бурдоносова Т.І., Гранчак Т. Охорона історичних пам'яток у США, Великобританії і Канаді. *Укр. іст. журн.* 1991. № 10. С. 121-130.
5. Дубініна А. А., Сорокіна С. В., Зельніченко О. І. Митна справа: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 320 с.
6. Калашнікова О.Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей: Підручник. К.: Знання, 2006. 479с.
7. Катаргіна Т. І. Збереження культурної спадщини у Великій Британії, США, Канаді (історія і сучасність) : монографія. К. : НАН України ; Ін-т історії України, 2003. 186 с.
8. Коваленко О.В. Вітчизняні та зарубіжні підходи до оцінки культурних цінностей. Економічний аналіз: Зб. наук. праць. Видавничополіграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». Том 17. №1. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 199–204.
9. Коваленко О.В. Вітчизняні та зарубіжні підходи до контролю за охороною та збереженням культурних цінностей (спадщини). *Наука й економіка*. Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. Тернопіль: ХЕУ, 2015. № 1(37). С. 49–55.
10. Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України» /Кот С.І. (відповідальний редактор), Денисенко Г.Г., Івакін Г.Ю., Катаргіна Т.І., Ковпаненко Н.Г. та ін. К.:Інститут історії України, 2015. 486 с.URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-7701-4/978-966-02-7701-4.pdf>
11. Горбик В.О., Денисенко Г.Г. «Звід пам'яток історії та культури України» у дослідженні і охороні культурної спадщини: досвід, проблеми, перспективи. К.:Інститут історії України НАН України, 2012. 192 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6792-3/978-966-02-6792-3.pdf>
12. Прибєга Л. В. Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань : зб. док. Київ : Ін-т культурології Акад. мистец. України, 2009. 415 с.
13. Пилипенко В.П. Захист культурних цінностей в Україні у зв'язку із російською агресією. *Юридичний науковий електронний журнал*. №4. 2025. С.432 437. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2025/105.pdf

Додаткова

1. Артюх Т.М. Товарознавча експертиза ювелірних коштовностей. Теорія та практика: монографія .К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 303 с.

2. Артюх Т.М., Могилевський В.Ю. Шляхи покращення експертної оцінки та стану збереження культурно-мистецьких цінностей і антикваріату. *Сучасні проблеми товарознавства : Зб. наук. пр.* К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. С. 59-64.
3. Байбекова О.О. Шляхи розвитку урядового фінансового контролю з точки зору практиків // Матеріали науково-практичної конференції «Аудит фінансової та господарської діяльності бюджетних установ: проблеми та шляхи запровадження». К.: Піраміда, 2005, 144с.
4. Бариніна-Закірова М. В. Нотатки про методи урядового фінансового Контролю. *Фінансовий контроль*. 2005. №1 . С. 53-59
5. Білуха М. Т., Микитенко Т. В. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит: Підруч. для студ. вищ. навч. закл.. К. : Українська академія оригінальних ідей, 2005. 888с.
6. Булгакова С., Колодій О.Зародження державного фінансового контролю та його розвиток до кінця XVIII століття. *Вісник КНЕУ*. 2006. №4. С.97-105
7. Гриценко О.А., Солодовник В.В., Гончаренко Н.К., М'ягка Є.А. Дослідження проблем узгодження законодавчої бази культури України із законодавством для сфери культури Європейського Союзу. URL:www.culturalstudies.in.ua/zv_2006_4.php .
8. Гуцаленко Л.В., Дерій А.А., Коцупатрий М.М. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 424с.
9. Донік О. М. Добродійна та культурно-освітня діяльність родини Терещенків в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.). К., 2001. 194 с.
10. Дорошенко О. О., Вашай Ю.В. Роль державного фінансового контролю в забезпеченні фінансової безпеки держави. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Збірник наукових праць. Економіка*. 2009. Вип. 4(48). С.113-118
11. Індутний В.В. Гуманістична теорія оцінки пам'яток культури. *Коштовне та декоративне каміння*. 2005. №3 (41). С. 3-31.
12. Індутний В.В. Контраверсія у класифікації і оцінці культурних цінностей. *Коштовне та декоративне каміння*. 2004. №2 (36). С. 3–17.
13. Коваленко О.В. Державний фінансовий контроль за охороною культурної спадщини. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. Херсон: ХДУ, 2015. № 12, Ч. 3. С. 151–154.
14. Коваленко О.В. Меценатство (благодійництво) як форма забезпечення контролю за збереженням та охороною культурних цінностей. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 38 (II). С. 64– 69.
15. Коваленко О.В. Наближення законодавства України до Законодавства Європейського союзу у сфері збереження культурних цінностей. *Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції «Нормативні, управлінські та міжнародні аспекти соціально-економічного розвитку»* (Львів, 24-25 жовтня 2014року) / ГО «Львівська економічна фундація». У 3-х частинах. Львів: ЛЕФ, 2014. Ч. 3. С. 102–105.
16. Коваленко О.В. Науково уніфікований паспорт культурних цінностей як основний обліковий документ. *Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції: Моделювання та прогнозування соціально-економічних процесів*. (Львів, 27-28 лютого 2015року) / ГО «Львівська економічна фундація». У 2-х частинах. Львів: ЛЕФ, 2015. Ч. 2. С. 84–86.
17. Коваленко О.В. Особливості облікового процесу культурних цінностей. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. Херсон: ХДУ, 2015. № 11, Ч. 3. С. 151–154.
18. Коваленко О.В. Особливості обліку культурних цінностей у бюджетних Установах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. Херсон: ХДУ, 2015. № 10, частина 2. С. 183–186.
19. Коваленко О.В. Проблеми збереження та охорони культурних цінностей в контексті забезпечення контролю за ними. Матеріали Міжнародної науково-практичної

конференції молодих учених та студентів «Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти» (Харків, 24 квітня 2015 року). Харків: ХНЕУ ім. С.Кузнеця, 2015. С. 74–77.

20. Коваленко О.В. Стан та перспективи розвитку державного фінансового контролю за охороною культурної спадщини в Україні. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євроінтеграції» (Одеса, 17 квітня 2015 року). Одеса: ОНЕУ, 2015. Ч. 2. С. 20–22.

21. Коваленко О.В. Сучасні теоретичні підходи до класифікації культурних Цінностей. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. Херсон: ХДУ, 2014. № 7. Ч. 5. С. 125–127.

22. Коваленко О.В. Теоретичні аспекти поняття «Культурні цінності» в контексті їх обліку та контролю. *Науково-практичне видання «Незалежний аудитор»*. 2013. №5 (III). С. 55–58.

23. Кофанова О.С. Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинних посягань на культурні цінності: Метод. реком. К., 2006.

24. Кузьмич Н. Досвід здійснення державної політики у сфері охорони культурної спадщини в країнах Європейського Союзу. *Акт. пробл. європейської та євроатлантичної інтеграції України*: матеріали – регіон. наук-практ. конф. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2006. С. 107 – 109.

25. Культурні цінності в умовах ведення бойових дій та на тимчасово окупованих територіях: міжнародний досвід й Україна (оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованими документами за 2015–2016 роки). URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematchi_ogliadi/2017/cinnosti.pdf

26. Матяж С. Історичні аспекти державного регулювання меценатської діяльності в Україні. *Миколаївський державний гуманітарний університет ім. Петра Могили*. 2009.

27. Опалько Ю.В. Збереження культурно-історичної спадщини в сучасній Україні: проблеми та перспективи. *Гуманітарний розвиток*. 2007. № 1(2).

28. Основні правові інструменти захисту культурних цінностей на окупованих територіях – Гаазька конвенція і моніторингова місія ЮНЕСКО – урядовці, експерти. 21.06.2016. URL: <https://uacrisis.org/uk/44422-unesko>

29. Пивовар І. В. Окремі аспекти дослідження поняття «культурні цінності». *Право і суспільство*. 2008. № 6. С. 144–149.

30. Процюк О. Контрабанда культурних цінностей: проблеми кваліфікації. *Підприємництво, держава і право*. 2003. № 8. С.89-91.

31. Чала Ю.В. Світові сучасні тенденції обрання об'єктів інвестування: нетрадиційні інвестиції. *Економіка. Управління. Інновації*. 2013. № 1 (9). С. 53-62.

32. Штефан О. Деякі аспекти охорони прав на твори образотворчого та ужиткового мистецтва. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2007. № 2. С. 27–31.

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. № 30. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Митний Кодекс України: Закон України від 13.03.2012р. N 4495- VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

3. Інструкція з організації обліку музейних предметів: наказ Міністерства культури України від 21.07.2016р. № 580. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1129-16#Text>

4. Порядок занесення унікальних пам'яток Музейного фонду України до Державного реєстру національного культурного надбання: наказ Міністерства культури України від 25.10.2002р. № 653. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0144-02#Text>

5. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення загальнодержавних заходів у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної

політики: затв. Постановою КМУ від 18 квітня 2018р. №338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/338-2018-%D0%BF#Text>

6. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21 вересня 1999р. №1068. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text>

7. Про викрадені або незаконно вивезені культурні цінності: Конвенція ЮНІДРУА від 24.06.1995р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_590#Text

8. Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання: постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.1992р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-92-%D0%BF#Text>

9. Про затвердження Положення про Музейний фонд України: постанова Кабінету Міністрів України від 20.07.2000р. №1147/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2000-%D0%BF#Text>

Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення: постанова КМ України від 26.08.2003р. № 1343. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-%D0%BF#Text>

10. Про затвердження форм облікової картки та паспорта об'єкта культурної спадщини: Наказ Міністерства культури України від 13.05.2004р. № 295/104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0693-04#Text>

11. Про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту: Гаазька конвенція від 14.05.1954р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_722#Text

12. Про культуру: Закон України від 14.12.2010р. № 2778. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17/ed20101214#Text>

Про музеї та музейну справу: Закон України від 29.06.1995р. № 249/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>

13. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 4.12.1993р. № 3814-XII/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>

14. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000р. № 1805-III. (Редакція від 31.10.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>

15. Про Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним: постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.1998р. № 1340. (Редакція від 05.09.2025) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1340-98-%D0%BF#Text>

16. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001р. № 2658-III. Редакція від 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>

17. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994р. №4038. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12/ed20170803/conv#Text>

18. Національний стандарт №1. Загальні засади оцінки майна і майнових прав: Постанова КМУ від 10.09.2003р. №1440 (редакція 11.08.2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text>

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> – каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України
3. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> – каталог національних бібліотек країн світу
4. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> – каталог електронних бібліотек України
5. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> – енциклопедії та словники
6. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/> – електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського.

7. <https://zakon.rada.gov.ua/> - Офіційний вебпортал парламенту України.
Законодавство України.